

דוח מלחמה - החזית החברתית

פעילות אוניברסיטת חיפה במהלך מלחמת חרבות ברזל

אוניברסיטת חיפה
UNIVERSITY OF HAIFA
جامعة حيفا

תוכן עיניינים

סיוע מקצועי לטובת נפגעי המלחמה

4

סיוע לחיילים ולמגויסים

8

סיוע לסטודנטים וסגל האוניברסיטה

9

סיוע לאזרחים נפגעי המלחמה

10

זיכרון והנצחה

12

דברור העמדה הישראלית בעולם

14

חיים משותפים בקמפוס

16

דיון ציבורי

17

בשבעה באוקטובר, 2023 בוקר חג שמחת תורה, פתח ארגון הטרור חמאס במתקפת פתע רצחנית על ישראל. אלפי מחבלים חדרו

משטח רצועת עזה, ביצעו טבח אכזרי בתושבי יישובים וקהילות אזרחיות בדרום הארץ, ורצחו, פצעו, אנסו וחטפו מאות ישראלים. בתגובה פתחה ישראל במלחמת 'חרבות ברזל', מלחמה שעדיין נמשכת ואינה פוסקת מלגבות מחיר כבד מהחברה הישראלית. אירועים אלו טלטלו את המדינה כולה, והשלכותיהם ניכרות בכל תחום – לרבות בעולם האקדמי.

האוניברסיטה, חברי הסגל והיחידות השונות נרתמו לסיוע לנפגעי המלחמה בדרכים מגוונות.

המלחמה אף השפיעה עמוקות על פעילות האוניברסיטה. רבים מהסטודנטים והעובדים גויסו לשירות מילואים ממושך, והקרבה לגבול הצפון הובילה לפינוי של חברי סגל וסטודנטים רבים מבתיהם. השנה האקדמית נפתחה לבסוף רק בינואר, 2024 והפעילות האקדמית שוב ושוב הופסקה בשל התרעות, מתקפות טילים והנחיות פיקוד העורף. נוסף על כך, המלחמה איימה לערער את הרקמה הבין-תרבותית, אותה טיפחה האוניברסיטה במשך שנים.

על אף כל האתגרים הללו, האוניברסיטה המשיכה לקיים את הפעילות האקדמית, ולקדם מחקר ולמידה איכותיים. כמו כן, ננקטו צעדים אקטיביים לשימור מרקם החיים המשותפים בקמפוס, תוך עידוד שיח מכיל ומכבד.

העיר חיפה היא בירת הצפון של ישראל, ואוניברסיטת חיפה היא הלב של האקדמיה בצפון: סגל האוניברסיטה מתגורר בחיפה וסביבתה והסטודנטים מגיעים ברובם מיישובי הצפון. לפיכך, אוניברסיטת חיפה רואה עצמה מחויבת לעתיד האזור. מתוך תחושת שייכות עמוקה ואחריות, יזמה האוניברסיטה מגבית מיוחדת לשיקום הצפון מהנזקים שנגרמו עקב מלחמת "חרבות ברזל", תוך שהיא ממנפת את החוזקות המחקריות, המקצועיות והקהילתיות שלה. המגבית, הנושאת את השם "Data Driven. Community Rooted. Home Again", פועלת לשיקום הצפון, בניסיון להניע תהליכי צמיחה והתחדשות אזרית.

אף על פי שהלחימה עדיין נמשכת וסיומה אינו נראה לעין, ביקשנו לעצור לרגע, להביט על העשייה עד כה, ולתעד בחוברת זו מקצת מיוזמות האוניברסיטה וחבריה בתקופה המאתגרת של מלחמת "חרבות ברזל".

סיוע מקצועי לטובת נפגעי המלחמה

פרופ' דנה אמיר, מהחוג לייעוץ והתפתחות האדם, בטור מיוחד מיד אחרי מתקפת שבעה באוקטובר, סייעה להורים לנסות ולתווך לילדיהם את המראות והדיווחים הקשים.

ד"ר קרן אור חן, ראש המרכז הקליני הבינתחומי בפקולטה למדעי הרווחה והבריאות, הציעה בטור מיוחד דרכי התמודדות עם החרדה.

בפקולטה לחינוך הציעה עזרה ותמיכה באמצעות אתר ייעודי לחיזוק החוסן בימי המלחמה, ובו: הרצאות, מאמרים, סרטונים ומידע נוסף בנושא.

פרופ' ברוך עיטם, מבית הספר למדעי הפסיכולוגיה, סיים שלושה חודשי מילואים בצוות החוסן של אחת מחטיבות החי"ר. בטור דעה שפורסם בעיתון הארץ כתב פרופ' עיטם: 'יש מי שנפגעו בגוף או בנפש, המחיר שהם שילמו ברוח. אבל מה לגבי רוב החוזרים? הרוב ש"לא נפגע"? עשרות אלפי הבנים, האבות, האימהות, הגברים והנשים, שנתקעו עם החוויות ששינו אותם לתמיד ושרובם לא ביקשו אותן לעצמם. ביקשו או לא – הן עכשיו שלהם'.

פרופ' דייוויד רועה, ראש החוג לבריאות נפש קהילתית, וקבוצה של כחמישים אנשי ונשות מקצוע מתחום בריאות הנפש הדרימו לאילת בנובמבר 2023 וסייעו בטיפול נפשי ראשוני לאלפי מפונים שהגיעו לעיר. במאמר שהתפרסם בעיתון הארץ סיפר פרופ' רועה כי: 'בתוך הכאוס הזה, קיוונו שנוכל להשקיט ולו במעט את הסערה. לא ידענו מה מצפה לנו'.

ד"ר עדי פכטר־אלט, מבית הספר לעבודה סוציאלית, התנדבה במחנה 'שורה' שבו זהו בשבועות הראשונים למלחמה הנרצחים והחללים. ד"ר פכטר־אלט שיתפה בחוויותיה הקשות מאותם ימים כחלק מפרויקט ההסברה של האוניברסיטה. הסרטון של ד"ר פכטר־אלט הופץ ברשתות החברתיות של האוניברסיטה, תוך התמקדות בקהל בין־לאומי וזכה למאות אלפי צפיות, לאלפי תגובות ושיתופים ברחבי העולם.

רגע לפני הטבח האכזרי בשבעה באוקטובר חגגו אלפים במסיבת ה'נובה' כשחלקם תחת השפעת סמים פסיכדליים, ולראשונה בהיסטוריה התרחשה טראומה המונית תחת השפעת משני תודעה. עמותת לב בטוח (Safeheart), שבין מקימיה פרופ' רועי סלומון, מבית הספר למדעי הפסיכולוגיה, מעניקה סיוע נפשי לנפגעי מסיבת הטבע 'נובה' ואף עוסקת במחקר אקדמי של האירוע. פרופ' סלומון ופרופ' רואי אדמון, גם הוא מבית הספר למדעי הפסיכולוגיה, בוחנים את השפעת צריכת סמים משני־תודעה עלניצולי ה'נובה'. מחקרם פורץ הדרך זכה לפרסום גם במוסף 'שבעה ימים' של עיתון ידיעות אחרונות. בכתבה שיתפו החוקרים בחלק מממצאיהם: איך השפיעו הסמים על עיבוד הפגיעה, באיזה אופן הם דווקא סייעו לחלק מהניצולים ואיך בכלל אפשר לחזור עכשיו לשגרה אחרי חוויה משנת חיים כזו.

המכון לפסיכותרפיה, במרכז הקליני הבינתחומי של הפקולטה למדעי הרווחה והבריאות, מציע טיפול ממוקד לנפגעי טראומה בעקבות המלחמה. המטפלים הם תלמידי תואר שני במסלולים במגמות טראומה, קלינית, שיקום ובריאות (MSW) בבית הספר לעבודה סוציאלית, עברו קורס ייעודי בהנחיית ד"ר שי שורר, והם מלווים בהדרכה מקצועית של מטפלים בכירים בתחום.

פרופ' אדר בן אליהו, מבית הספר לטיפול, ייעוץ והתפתחות האדם, יחד עם כפיר זכריה וד"ר מיכל בן גל, ממרכז הידע והמחקר הלאומי בתחום ההיערכות למצבי חרום ובשיתוף השירות לעבודה קהילתית במשרד הרווחה והביטחון החברתי, חיברו מדריך קצר להתארגנות קהילתית של צוותי חירום בשכונות מגורים.

בפקולטה לחינוך נפתח קורס ייחודי המכשיר סטודנטים לתואר שני בתחומי הייעוץ והטיפול למתן עזרה ראשונית נפשית בעת מצבי טראומה וחירום. במסגרת הקורס יקבלו הסטודנטים הכשרה אינטנסיבית, ישתלבו כמנחים

בשטח וכך ירכשו כלים מעשיים לייעוץ ולטיפול. עבודת הסיום המעשית של הקורס תתבצע עם משפחות מפונים. ד"ר יעל מאיר וד"ר יעל ענב פסיכולוגיות קליניות מומחיות, וחברות הסגל הבכיר בחוג לייעוץ והתפתחות האדם, יזמו את פתיחת הקורס ומעבירות אותו בהתנדבות מלאה.

המעבדה הבינלאומית לחקר אובדן, שכול וחוסן נפשי, בראשות פרופ' שמשון רובין, פועלת מאז 2010 כדי לקדם את הידע האנושי והיישומי במטרה להקל על התמודדות עם אובדן, שכול ואובדן טראומטי. יחד עם תוכנית 'זרמים' ללימודי פסיכותרפיה פסיכואנליטית, אירחה המעבדה את פרופ' רוברט נימאייר, מבכירי החוקרים והמטפלים בעולם בתחום של התערבות בעקבות אובדן. ההרצאה על 'טיפול באבל בעקבות אובדן טראומטי: אינטגרציה של סיפור המוות' נועדה להעביר תיאוריה וכלים פרקטיים לקהל המטפלים הישראלי.

צוות חוקרים ממרכז ספרא בראשות פרופ' תמי קציר, ד"ר אורלי ליפקה וד"ר שלי שאול, פיתחו שלוש ערכות פדגוגיות־רגשיות, המותאמות לתלמידי בית ספר יסודי דוברי עברית ובאזורי קונפליקט. הערכות משלבות כלים לחיזוק החוסן הרגשי־חברתי וצמצום פערים לימודיים בתקופת אי־ודאות מתמשכת. משאבים אלו הוגשו באתר המרכז, הופצו למאות אנשי חינוך וטיפול, והגיעו לאלפי תלמידים במרכזי למידה המארחים ילדים שפוננו מבתיים.

נוסף על כך קיים המרכז סדרת הדרכות מקוונות בשיתוף משרד החינוך, כולל ובינר מרכזי למאות מורים בהנחיית פרופ' קציר שעסק בתפקידה המיוחד של ספרות ילדים בבניית חוסן ותקווה בעתות משבר. פרויקטים נוספים, בהובלת פרופ' תמי קציר, ד"ר אורלי ליפקה וד"ר אפנאן ח'ורי־מטאנס, עסק בהטמעת התוכנית 'אי של הבנה' בקרב 1,200 תלמידי כיתות ד'-ה' דוברי ערבית. התוכנית מקדמת הבנת נקרא ומשלבת את כוח הריפוי של הטבע וחוזק הקהילה. אי בודד המשמש כמטאפורה רבת־עוצמה לתהליכי חוסן, צמיחה והתחדשות; פרויקט חשוב נוסף, תוכנית ההתערבות 'אורגשי' שפותחה על ידי הדוקטורנטית עדי בפמן בהובלת חוקרות ספרא, משלבת עבודה על אוריינות וויסות רגשי באמצעות דובי צעצוע, במטרה לסייע לתלמידים המתמודדים עם קשיי קריאה וחרדה. התוכנית הוצגה בפני מאות מורים במהלך השתלמויות.

בית הספר לבריאות הציבור קיים אירוע מקוון על מצבם הבריאותי החטופים ומשפחותיהם. באירוע התארחו פרופ' חגי לוין מהאוניברסיטה העברית, ראש מערך הבריאות במטה משפחות החטופים ויושב ראש איגוד רופאי בריאות הציבור, ורדה גורדון מצוות הבריאות במטה משפחות החטופים, וירדן גונן, אחותה של רומי גונן שנחטפה לעזה שהיא אחות במקצועה.

פרופ' עטרת גבירץ-מידן, ראש המעבדה לחקר המיניות בבית הספר לעבודה סוציאלית, ערכה מחקר בקרב 800 נשים וגברים על יחסי מין בצל המלחמה. בריאיון לעיתון 'גלובס', היא משתפת בתובנות שהיא ושותפיה למחקר כבר הספיקו להפיק ממנו ומדברת על התופעות המדאיות שהיא רואה בחברה הישראלית.

מודל מתא"ים (מצוקה, תמיכה ואחרים משמעותיים) לטיפול מותאם טראומה, הוא מיזם משותף של החוג לסייעוד וביה"ס לעבודה סוציאלית, בפקולטה למדעי הרווחה והבריאות, יחד עם מרכז רפואי שיבא ומנהל הסייעוד במשרד הבריאות. המודל מבוסס על מודל טיפול של המרכז למניעת אלימות בבית חולים לילדים בפילדלפיה (CHOP) וצוות המיזם עובד כעת על הטמעתו בבתי חולים ובקופות החולים בארץ. 230 אחים ואחיות, נציגי כלל מערכות הבריאות, השתתפו בוובינר להכרת עקרונות המודל ודרכי יישומו.

במחקר משותף של אוניברסיטת חיפה ובית החולים שלוותה, שערכו ד"ר יעל ענב וד"ר יעל מאיר מהפקולטה לחינוך, נמצא כי יותר ממחצית הנזקקים לטיפול נפשי דיווחו שאין להם אמצעים כלכליים לממנו. כרבע מהמשתתפים במחקר דיווחו כי הם אינם מקבלים סיוע נפשי בגלל מחסור במטפלים באזור מגוריהם.

מחקר משותף של פרופ' נגה כהן, ד"ר ג'וי בנטוב, ותלמידת הדוקטורט מור קלייניקוב, מהחוג לחינוך מיוחד, וחוקרות מהאוניברסיטה העברית והמכללה האקדמית תל אביב-יפו, מצא כי כ-41 אחוזים מההורים שאחד מבני הזוג נמצא במילואים מדווחים על תסמינים של פוסט טראומה, זאת בהשוואה לכ-30 אחוזים מההורים שבני זוגם אינם במילואים. העלנו לרשתות סרטון המבוסס על ציטוטים של משתתפים במחקר.

פרופ' מירב רוט, מהחוג לייעוץ והתפתחות האדם, הובילה בהתנדבות את בניית המערך הטיפולי לנפגעי שבעה באוקטובר עם פרוץ המלחמה. פרופ' רוט שהתה במלונות ים המלח וטיפול בנפגעים, הדריכה והכשירה מטפלים. פרופ' רוט ממשיכה ללוות את מערכי הטיפול, כותבת ומרצה בנושא, מייעצת למטה החטופים והנעדרים ומטפלת בפדויי שבי.

ממחקר חדש של פרופ' נועם ויינברך, ותלמידות הדוקטורט אור סגל והדס חברון, מבית הספר למדעי הפסיכולוגיה, עולה כי נשים שכן זוגן נעדר מהבית בעקבות שירות מילואים במלחמת 'חרבות ברזל' אשר עברו סדנאות לתרגול 'קבלה רדיקלית', הראו שיפור ניכר במדדי מצוקה רגשית. הנחקרות עברו התערבות קצרה ללימוד טכניקה בשם 'קבלה רדיקלית' מתוך שיטת טיפול לוויסות רגשות המבוססת, בין היתר, על תובנות מתוך הבודהיזם.

מחקרה של פרופ' אדר בן אליהו, מבית הספר לטיפול, ייעוץ והתפתחות האדם, ומרכז הידע והמחקר הלאומי בתחום ההיערכות למצבי חירום, עוסק בהשפעת האירועים הביטחוניים על תפקוד הנוער בתקופה של חוסר יציבות, במיוחד במהלך מבצע 'חיצו הצפון'.

במחקר חדש שערך פרופ' יובל פלגי מהחוג לגרונטולוגיה, בשיתוף עם פרופ' עמית שרירא מאוניברסיטת בר-אילן נמצא כי בחודשים הראשונים למלחמת 'חרבות ברזל' 42 אחוזים מבני 20-59 חוו תסמינים פוסט-טראומטיים, לעומת 13.7 אחוזים מבני 60-87 שחוו תסמינים אלה.

ד"ר סבטלנה בזיליאנסקי וד"ר וופא סואן, מבית הספר לעבודה סוציאלית, ביקשו לבחון את השכיחות של הפרעת

דחק אקוטית בציבור ואת המנבאים האפשריים לתופעה לאור אירועי שבעה באוקטובר שאליהם נחשף הציבור. כ-60 אחוזים מהאזרחים שאינם בשני המעגלים הראשונים של הנפגעים ממלחמת 'חרבות ברזל' (תושבי יישובי עוטף עזה וערים נוספות שנפגעו פיזית, שרכושם נפגע, או בני משפחתם נפגעו, נרצחו או נחטפו) פיתחו הפרעת דחק אקוטית חריפה שיש בה סיכון להתפתחות הפרעת דחק פוסט-טראומטית.

פעולות הקליניקות המשפטיות למען תושבי הדרום והצפון: הוגשה עתירה לבג"ץ בשם 18 יישובים בצפון ישראל אשר נמצאים תחת אש מתחילת המלחמה, אולם מדינת ישראל לא הורתה לפנותם מאחר שהם נמצאים במרחק של יותר מ-3.5 קילומטרים מהגבול – הקו שהמדינה קבעה לפינוי. כתוצאה מכך, על התושבים להישאר ולסכן את חייהם, או להתפנות מבלי לקבל פיצוי או סיוע מהמדינה; עורכי דין וסטודנטים מהקליניקות המשפטיות סיפקו למפונים המתאכסנים באזור חיפה והצפון סיוע וייעוץ משפטי במיציא זכויותיהם בתחומי החינוך, ביטוח לאומי, מענקים, עבודה ועוד; הקליניקות יזמו והובילו שיתוף פעולה עם מרכזים קליניים וארגונים נוספים להצעת חוק להגבלת שכר טרחת עורכי דין בעתירות להכרה בזכויות של נפגעי טרור; הקליניקה למשפט ומדיניות חינוך פנתה למשרדי הממשלה השונים כדי להבטיח הקלות תכנוניות בבניית מרחבי מגון במוסדות חינוך לאור המחסור האדיר; הקליניקות פנו למשרד ראש הממשלה כדי להגן על זכויות סטודנטים שפוננו בעקבות המלחמה ממעונות ביישובים תחת אש. על פי המצב החוקי הנוכחי, הסטודנטים (בעיקר ממכללת ספיר וממכללת תל חי) אינם זכאים למענקים וזכויות של תושבים באותם היישובים. בעתות משבר ניכרת לעתים עלייה במספר מקרי אלימות במשפחה. הקליניקות סייעו גם בייצוג נשים ובקבלת צווי הרחקה והגנה לנשים שהזדקקו לכך.

בדצמבר 2024, נערך יום עיון בבית הספר לעבודה סוציאלית, בשיתוף עמותת 'בשביל המחר', המתמחה בליווי חיילי וחילות מילואים בעיבוד חוויות לחימה. כ-350 אנשי ונשות מקצוע ממשרדי

בשביל המחר
כל לוחם ראוי למסע שחרור

ממשלה, רשויות רווחה ועמותות שונות, לצד סטודנטים לתואר שני, השתתפו באירוע, שבו הוצגו הרצאות של מומחים בתחום הטיפול בטראומה נפשית ומחקרים עדכניים. ד"ר מיקי וינברג וד"ר שי שורר, יוזמי יום העיון, הציגו ממצאים המצביעים על חשיבותן של תוכניות התערבות קבוצתיות כחלק מתהליך ההתאוששות של חיילים, ועל תפקידה המרכזי של הקבוצה כתשתית תומכת. עוד נמצא כי שילוב של משאבי חוסן קוגניטיביים ורגשיים מסייע בליווי טוב יותר של הלוחמים בהתמודדות עם השלכות הטראומה זמן.

סיוע לחיילים ולמגויסים

בחודש הראשון למלחמה רכשה האוניברסיטה עשרים מערכות אולטרסאונד ניידות וכ-250 אפודים קרמיים שהועברו לחיילי ולחיילות צה"ל. רכישת הציוד התאפשרה הודות לתרומה נדיבה של ידידי האוניברסיטה ואוהבי ישראל בעולם. הציוד הועבר באמצעות ארגון 'אחים לנשק', במסגרת פעולות הסיוע לתאג"דים בפיקוד הדרום.

מעונות הסטודנטים אירחו בחודשים הראשונים למלחמה שתי מחלקות של חיילי וחיילות מילואים מיחידת החילוץ וההצלה הארצית של פיקוד העורף, שהגיעו לפעילות ולאימונים בצפון. צוות המעונות, בשיתוף עם יחידות האוניברסיטה, אגודת הסטודנטים וגורמי חוץ פינקו את החיילים והחיילות באהבה: קבלת שבת בקמפוס, הרצאות, ערב על האש בארגון עמותה לספורט חיפה, בירה על הבר של אגודת הסטודנטים, כניסה לחדר כושר, ארוחות עם השפית ורד פרן, מופע סטנד-אפ בחסות עיריית חיפה, מאפים טעימים ממאפיות 'שני', 'אריאל' ו'טיבי'. נוסף על כך, ניתנו פטורים משכר דירה לחיילים שגויסו למילואים, בסך של 125,000 ₪.

ד"ר רינת פניגר שאל, מבית הספר לטיפול באמצעות אומנויות, העבירה סדנאות לחיילים ולחיילות שחזרו מהלחימה בעזה. ד"ר פניגר שאל התראיינה בערוץ הכנסת ופרסמה טור דעה בנושא בעיתון 'הארץ' על הקושי שחווים המגויסים לאחר שחרורם או יציאתם לחופשה בבית.

הקליניקה ליישוב סכסוכים, בהנחיית עו"ד ועו"ס דנה פיינרייך גילה ופרופ' ארנה רבינוביץ'-עיני מהפקולטה למשפטים, מציעה למשרתי ולמשרתות מילואים השתתפות במפגשי גישור ייחודיים לזוגות, ללא עלות, שמטרתם לסייע בחיזוק ובניית בסיס יציב לחזרה לחיי היום-יום משירות המילואים.

צילום: אוניברסיטת חיפה

סיוע לסטודנטים וסגל האוניברסיטה

כחלק מפעילותה למען חיילי צה"ל וכוחות המילואים העניקה האוניברסיטה מלגת לימודים בסך 2,000 ₪ לסטודנטים ולסטודנטיות שהתגייסו בצו 8 לשירות מילואים, במטרה לסייע ולהקל מבחינה כלכלית. כמו כן הושק מסלול קבלה מיוחד למשרתי מילואים, לחיילים, לאנשי זרועות הביטחון ולמפונים: קבלה על סמך תעודת הבגרות וללא צורך בפסיכומטרי. זהו מסלול הקבלה הייחודי והראשון מסוגו בארץ, ומוגבל ל-15 אחוזים מסך המתקבלים לכל חוג. מעבר לכך, המילואימניקים מקרב הסטודנטים קיבלו הקלות בקורסים השונים, כגון: מועדי מבחנים נוספים, הארכת מועדי הגשה, סיוע פרטני עם המרצה וכל סיוע אחר שנדרש כדי לוודא שהלימודים יתאפשרו ברצף, לצד השירות הצבאי.

צילום: 'בית בלב', אוניברסיטת חיפה

מרכז ספרא לחקר המוח בלקויות למידה העניק מלגות בסך 3,000 ₪ לשמונה סטודנטים שנפגעו בתקופת המלחמה. נוסף על המענק הכספי, מספקת האוניברסיטה סיוע פסיכולוגי ונפשי למשרתי המילואים. חלק מן הכספים שנאספים בקרן החירום הועברו לתגבור המערך הפסיכולוגי בקמפוס, כך שיוכל לסייע לסטודנטים שישבו ללימודים בתום שירות המילואים.

יוזמה של היחידה ליעוץ קליני בדיקנאט הסטודנטים: סיוע לסטודנטים, משרתי ומשרתות המילואים, באמצעות קבוצת טיפול שמטרתה לאפשר חזרה מיטבית ללימודים האקדמיים, בהנחיית קלינאים מומחים ומנוסים. הקבוצה מאפשרת גמישות בהגעה למפגשים והטיפול ניתן ללא עלות.

חברות וחברי סגל יוכלו להסתייע בשירותי המרכז הקליני הבינתחומי בהתמודדות עם קשיים נפשיים ורגשיים. היוזמה, פרי שיתוף פעולה של המרכז הקליני הבינתחומי ואגף משאבי אנוש, מעניקה לחברי הסגל סל טיפולים ייחודי בעלות מסובסדת.

במענה למתח הגובר בין יהודים לערבים בישראל, ולביטויי ברשתות החברתיות, יזמה הקליניקה ליישוב סכסוכים בפקולטה למשפטים פרויקט גישור ייחודי. במסגרת הפרויקט התקיימו סדנאות בהשתתפות סגל וסטודנטים, בהנחיית מגשרת חיצונית, לקיום שיח פתוח על רגשות, דעות ותקוות לעתיד היחסים בין ערבים ליהודים. תוצר הסדנאות היה ניסוח אמנה לשיח פתוח ומוגן. המיזם היה למודל לחיקוי בקרב יחידות נוספות באוניברסיטה ומחוצה לה.

דיקנאט הסטודנטים הקים מרכז חוסן אשר הפעיל קו חם לסטודנטים 24/7 מאז השבעה באוקטובר ועד היום. המרכז טיפל בכ-1,600 פניות במשך שנה וחצי.

מיד לאחר הפגיעה הקשה בקהילת מגד'ל שמס, טיפל הדיקנאט בסטודנטים ובחברי הקהילה בכלל.

סיוע לאזרחים נפגעי המלחמה

עובדי האוניברסיטה תרמו סכום של 133,080 ₪ אשר הועבר לקיבוץ כפר עזה, לטובת פעולות שונות לשיקום הקהילה ולהקמת מערכות חינוך ותרבות.

האוניברסיטה פתחה את מעונות הסטודנטים למפוני הצפון והדרום ושיכנה משפחות מופנים בדירות המעונות.

אגף משאבי אנוש ארגן פעילויות התנדבות רבות, כגון: תרומות מזון וציוד למשפחות מופנים וסיוע לחקלאים בצפון ובדרום. חברי וחברות סגל האוניברסיטה יצאו בינואר 2025, ליום פעילות נוסף בצפון, כדי לסייע למושב יערה שפונה מתושביו בעקבות מלחמת 'חרבות ברזל'.

מוזיאון הכט קיים פעילויות לטובת הקהילה, כגון: סדנאות מקוונות לכל המשפחה, המוצעות בחינם ופתוחות לכלל התושבים מדי שבוע.

ספריית יונס וסוראיה נזריאן הציעה שורת פעילויות, סדנאות יצירה וצפייה בסרטים מדי שבוע לילדי משפחות המפונות. כמו כן יזמה ספריית האוניברסיטה פעילויות התנדבות סביב אירועי חגים, כגון: איסוף משלוחי מנות לחיילים בצפון, איסוף תחפושות וספרים לילדי המפונים בפורים; בחנוכה נשלחו סביבונים והפתעות למשפחות המפונות בחיפה.

אוניברסיטת חיפה לנוער שוחר סביבה, תרבות ומדע קיימה סדנאות לנוער בנושאים מגוונים, מרובטיקה ועד ההיסטוריה של הסכסוך הישראלי-פלסטיני.

במרכז הקליני הבינתחומי נפתחו שתי קבוצות טיפול ותמיכה בעקבות אירועי מתקפת הטרור של השבעה באוקטובר ומלחמת 'חרבות ברזל': טיפול ותמיכה בהורים שכולים וטיפול ותמיכה בסבים ובסבות. את הקבוצות הנחו: נירה בונה, עובדת סוציאלית, מנחת קבוצות ופסיכותרפיסטית ויהודית דינרמן, מטפלת בהבעה ויצירה ופסיכותרפיסטית, מצוות המכון לפסיכותרפיה במרכז הקליני הבינתחומי. הסדנאות התאפשרו הודות לקרן החירום של המרכז הקליני הבינתחומי.

המרכז הקליני הבינתחומי מפעיל 'קו חם' ללא תשלום, לכלל תושבי המדינה, במטרה לתת מענה מקצועי למי שסובל מחרדה, דיכאון, תחושות חוסר אונים וחוסר תקווה ולסייע במתן הדרכה להורים. צוות 'הקו החם' כולל אנשי מקצוע מוסמכים: פסיכולוגים קליניים, עובדים סוציאליים ופסיכותרפיסטים, כולם חברי צוות במכון לפסיכותרפיה של המרכז.

ד"ר יעל מאיר וד"ר יעל ענב מבית הספר לטיפול, ייעוץ והתפתחות האדם, פיתחו והובילו את תוכנית 'בית בלב', בעקבות אירועי השבעה באוקטובר ולאחר עבודה נרחבת עם משפחות מפונות מעוטף עזה והבנת הצרכים הייחודיים שלהן. התוכנית היא מסע משחקי לטיפול קשר הורה-ילד ולקידום החוסן המשפחתי בקרב משפחות שנפגעו מהמלחמה. ד"ר מאיר וד"ר ענב אף זכו בפרס 'יפה לונדון יערי לנשים מצוינות במלחמת חרבות ברזל'.

ד"ר אדוה זילברשטיין-חכם, מהחוג לחינוך מיוחד, הוציאה את ספר הילדים, 'צבע אדום', אשר מספר את סיפורה של משפחה הנקלעת לאזעקה, מתאר כיצד מתמודדים עם המצב ומשלב כלים טיפוליים. הספר מיועד לילדים,

להורים, לאנשי חינוך ואחרים, ונותן בידיהם כלי להתמודד עם המצב. כל ההכנסות מהספר תרומה לקהילה, באמצעות עמותת 'יד עזר לחבר'.

ד"ר שלי אינגדאן, מבית הספר לעבודה סוציאלית, זכתה ב'אות גיבורי העורף' של ההסתדרות הציונית העולמית, בהוקרה על פעילותה לסיוע העורף במלחמת חרבות ברזל. ד"ר אינגדאן יזמה פעילות של הכנת וחלוקת אוכל מסורתי ליוצאי אתיופיה המפונים, לאבלים ולחיילים.

עידו רקנטי, מעצב בעל שם ומרצה בחוג לעיצוב אופנה, תפר אפודות חורפיות לקבוצת 'משמרת 101 - אימהות מחזירות את החטופים', מיזם התנדבותי של נשים שהפגינו גם בימי החורף הקרים, לבושות בבגדים לבנים, למען שחרור החטופים.

קהילת האוניברסיטה התכנסה לציון 500 ימים לחטיפתם האכזרית של אזרחים וחיילים ישראלים. את הטקס פתח נשיא האוניברסיטה, פרופ' גור אלרואי, שהחל בספירה לציון 500 ימי שבי, ואחריו הצטרפו לספירה נציגים מהסגל, הסטודנטים והעובדים – ביניהם דיקנית הסטודנטים, אנשי מנהלה, רב הקמפוס, חוקרים ונציגי מעורבות חברתית וגדי עמיחי מאגף מערכות מידע, אחיינו של החלל החטוף עודד ליפשיץ. האירוע נחתם בתפילה להשבת החטופים החיים לשיקום והמתים לקבורה ראויה.

בית הספר לבריאות הציבור קיים סדרת הרצאות שעסקה בהיבטים הבריאותיים, החברתיים והמוסריים של סוגיית החטופים. פרופ' חגי לוי, ראש מערך הבריאות במטה משפחות החטופים, הדגיש את השלכות הבריאותיות הנרחבות של האירועים על החטופים עצמם, משפחותיהם והחברה הישראלית כולה. גדי עמיחי, אחיינו של עודד ליפשיץ ז"ל ושל שורדת השבי יוכבד ליפשיץ, הציג נקודת מבט אישית ונוקבת על המאבק להשבת החטופים, תוך שהוא מצטט את עמוס עוז: 'אם אין לך דלי – השתמש בכוס, ואם אין כוס – השתמש בכפית; לכל אחד יש כפית'. הדברים חידדו את האחריות המוסרית והחברתית של כולנו, והזכירו שחברה חפצת חיים אינה יכולה לעמוד מנגד למול מציאות כזו.

צילום: אוניברסיטת חיפה

בנובמבר 2023 ציינו חודש לטבח הנוראי והאכזרי באזרחי ובחיילי מדינת ישראל, כחלק מיום האבל האזרחי. האוניברסיטה יחד עם סטודנטים, מערך תהוד"ה ודיקנאט הסטודנטים הצטרפה ליוזמה של קמפוסים ברחבי הארץ והעולם ותלתה 240 דסקיות למען החטופים והחטופות בעזה כחלק מהמיזם 'מאוחדים נגד הטרור - UNITED, 'TERRORISM AGAINST בדרישה ברורה ובלתי מתפשרת להחזיר את כל החטופים והחטופות הביתה. חברי וחברות קהילת האוניברסיטה התכנסו ברחבת הדשא ליד עצי הזית, סמוך למיזם הדסקיות, ועמדו דקת דומייה לזכר הנרצחים וההרוגים.

חברי הסגל האקדמי והמנהלי ביוזמת דיקנאט הסטודנטים, מערך הדוברות ואגף משאבי אנוש, יצרו שרשרת אנושית, כמספר החטופים כפי שעודכן לאותו יום על ידי דובר צה"ל, במטרה להמחיש את המספר הבלתי נתפס הזה. יוזמה זו הוצגה בשגרירויות שונות ברחבי העולם.

ב־14 בינואר 2024 הצטרפה אוניברסיטת חיפה בסיוע יחידות פנים שונות כגון הדוברות ודיקנאט הסטודנטים, ליוזמת מטה החטופים והחטופות ולעשרות מוסדות ברחבי המדינה כדי להזכיר שחלפו מאה ימים לחטופים בשבי החמאס. כך גם ביום פתיחת שנת הלימודים החדשה הוקראו שמותיהם של 101 חטופים לציון 400 ימים לשבי החמאס. ציינו גם את טקס יום השנה לאירועי שבעה באוקטובר.

ספריית יונס וסוראיה נסריאן אירחה מספר מפגשים חשובים להנצחת הנופלים: מפגש על ספרו של פרופ' גור אלרואי 'ולא נודע מקומם', בהשתתפות בעז זלמנוביץ שאביו אריה חלל חטוף בעזה; מפגש מרגש במרכז תרבות בספרייה עם משפחת בוכסוויילר, מבארי, אשר תרמו לספרייה את האוסף שלהם. כולל תערוכת 'דרום אדום מגיע להר הירוק', תערוכת 'ערוגות בארי' ותערוכת כרזות של האקדמיה ללשון עברית; מפגש יצירתיות ועדות אחרי 7 באוקטובר ולרגל צאת ספרה של ד"ר שלי אינגדאו. למפגש הגיעו סטודנטים שקרוביהם חטופים בעזה ומשפחות מפונות שאיתן עבדה ד"ר אינגדאו. נוסף על כך, הספרייה הנציחה את הנופלים באמצעות עמוד הנצחה הניצב בכניסה לספרייה ועליו ציטוטי חיילים שנפלו במלחמת 'חרבות ברזל'; מיצג חטופים בחלונות הספרייה בקומת 600; ותצוגת ספרים בצהוב בחלל הספרייה.

בפסח תשפ"ד יזם ויצר מערך תהוד"ה סרטונים בהשתתפות חברי קהילת האוניברסיטה שקרוביהם חטופים, הסרטונים פורסמו ברשתות השונות וזכו לעשרות אלפי צפיות.

קונצרט תפילה מיוחד, בהשתתפות נגני עוגב וויולה, נערך באולם ריק מקהל שבכיסאותיו הריקים ניצבו תמונות החטופות והחטופים השבויים בידי החמאס. תוכנית הקונצרט הורכבה מתפילות ומטקסטים יהודיים בכמיהה לשובם של החטופים בשלום לארצם.

מחווה מרגשת של חוקרי תחנת מוריס קאהן לחקר הים, בבית הספר למדעי הים על שם צ'רני, לרגל חילוצם מהשבי של שני החטופים פרננדו מרמן ולואיס הר. כחלק ממחקר תיוג כרישים בחוף חדרה, זיהו ותייגו שתי כרישות מסוג עפרורי וסנפירתן והחוקרים קראו להן פרנדה ולואיסה, על שם שני החטופים שחולצו.

ביום האישה הבינלאומי החליטה אוניברסיטת חיפה לציין את 'יום האישה הישראלית' במיזם אומנותי ייחודי 'פנים ומילים', שהציג את סיפוריהן של נשות האוניברסיטה סביב אירועי שבעה באוקטובר ומלחמת 'חרבות ברזל'.

אוניברסיטת חיפה האירה את מגדל אשכול בסמל החטופים והצטרפה לקריאה לעשות ככל הניתן כדי להחזיר את החטופות והחטופים הביתה. 321 ימים שאחינו ואחיותינו נמצאים בשבי החמאס – זוהי החובה המוסרית של

כל אחד ואחת מאיתנו – והמחויבות המשותפת שלנו כחברה ישראלית לקרוא להחזרתם עכשיו! אנחנו נמצאים בימים קריטיים לגורל החטופים והחטופות ואסור לנו לפספס את ההזדמנות להביא לשחרורם. אין להם עוד זמן, אמר נשיא האוניברסיטה, פרופ' גור אלרואי.

בדצמבר 2024 הושקה התערוכה 'חסרים בתמונה', פרויקט מרגש של שחזורי צילומים עם משפחות החטופים, ביוזמת הצלמת והאומנית שרון דרעי, כלתו של חיים פרי, שנחטף בידי חמאס בשבעה באוקטובר ונרצח בשבי. התערוכה הוצגה בעירייה ובאוניברסיטה על קיר גלריית המעבר, וכוללת 19 תצלומים רבי-עוצמה של משפחות החטופים עם וללא יקיריהם, המשקפים את היעדרם הכואב ואת התקווה לשובם.

בפקולטה למשפטים נערך באפריל 2025 טקס חשיפת מיצב הקיימות הקהילתי 'כנפיים של תקווה' – יוזמה משותפת של סגל הפקולטה והסטודנטים, לזכר הנרצחים והנופלים באירועי שבעה באוקטובר ובמלחמת 'חרבות ברזל', ולתפילה לשובם של החטופים. המיצב, שנוצר בהשראת 'כנפיים של בובה' הוקדש למשפחת קופף שנרצחה בכפר עזה, כולל שני פרפרים מיוחדים לזכר מיכל וגיא אדמוני ז"ל – אחותה ואחיינה של רות עופרי, חברת הפקולטה. המיצב, שבו שובצו אלפי צעצועים שנתרמו על ידי הקהילה, מוצג בקומת הכניסה של בניין הפקולטה ומואר באור צבעוני ורך. הטקס, בהנחיית פרופ' שגית מור, בת קיבוץ כפר עזה, כלל את הקראת שמות החטופים והחטופות על ידי נציגי מועצת הסטודנטים. עודפי הצעצועים יועברו להקמת מיצבים דומים ברחבי הארץ – זיכרון חי ומתמשך.

מאות חברי סגל וסטודנטים השתתפו בטקס הזדהות שקיימה האוניברסיטה למען שחרורו של אלון אהל, שנחטף לרצועת עזה בידי מחבלי חמאס במהלך מתקפת השבעה באוקטובר, בעת השתתפותו במסיבת ה'נובה'. אלון נפצע וסובל מעיוורון, עדיין מוחזק בשבי. בטקס נשא דברים אביו, קובי אהל, בוגר בית הספר למנהל עסקים, שהביע תקווה לשובו הקרוב וקרא לפעולה: 'אנחנו יכולים להציל את אלון, אסור להיות אדישים'. נשיא האוניברסיטה, פרופ' גור אלרואי, והקונסול הכללי של צרפת בחיפה, ז'ורז' דינר, נפגשו עם משפחת אהל במסגרת הביקור. ההרכב המוזיקלי של האוניברסיטה ניגן יצירות אהובות על אלון, שניגן כל חייו, בעיקר ג'אז ומוזיקה קלאסית. האירוע שיקף את מחויבות האוניברסיטה לערבות הדדית ולהגברת המודעות למען החטופים.

ענבר הימן (Pink), שלמדה בחוג לעיצוב ולתקשורת חזותית, נרצחה במתקפת הטרור בשבעה באוקטובר וגופתה מוחזקת על חמאס בעזה. חבריה ללימודים ביקשו להנציח אותה בעבודות הגמר שלהם: מאיה למברג הנציחה את החברות שלה עם ענבר וההתמודדות עם האובדן, בספר מאויר שבו ענבר היא עורב ורוד, הצבע שהיה מזוהה איתה; רות בלורי ואיתי אוסטרמן יצרו את 'אקורד סיום', סרט אנימציה קצר על בוקר השבעה באוקטובר מזווית עיניה של החברה שנתרת להתמודד עם האובדן והשאלות הקשות, בדומה לחווייתם בעקבות האובדן של ענבר.

דברור העמדה הישראלית בעולם

מערך תקשורת, הסברה ודוברות האוניברסיטה (תהוד"ה) יזם ופרסם בערוץ היוטיוב של האוניברסיטה סרטונים של חברי סגל וסטודנטים אשר מספרים על העמדה הישראלית, מתקנים מידע כוזב ומעמידים עובדות על דיוקן. לנוכח הטבח הנורא של מחבלי החמאס אנו עדים לקולות רבים בעולם שמכחישים את האירועים, מפיצים מידע שקרי ומובילים לדה-לגיטימציה ולדה-הומניזציה של ישראל בפרט ושל יהודים בכלל. מערך תהוד"ה ערך ותרגם את הסרטונים הללו לשפות שונות ואף השיב לתגובות הרבות שצברו הסרטונים ברשתות. זהו פרויקט חשוב, מאומץ ומועיל שזכה להכרה ותשבחות רבות.

נשיא האוניברסיטה הקודם, פרופ' רון רובין, יצא בסוף כהונתו למסע גיוס תרומות והסברה באנגליה ובארצות הברית, שכלל ביקורים באוניברסיטאות, פגישות עם סטודנטים וראשי אקדמיה וראיונות לכלי תקשורת בולטים.

סטודנטים מבית הספר הבינלאומי נפגשו עם ניצולי מסיבת 'נובה' אשר שיתפו אותם בזוועות שחוו. המפגש המיוחד התקיים ביוזמת העמותות Israel-is ו-TalkIsrael, שפועלות כדי לספר ברחבי העולם על מתקפת הטרור הרצחנית של חמאס.

בית הספר לבריאות הציבור אירח את נציגי איגוד בתי הספר לבריאות הציבור באירופה (ASPER) שמאגד מוסדות העוסקים בחינוך, הכשרה ומחקר בבריאות הציבור, כולל בית הספר לבריאות הציבור שלנו. נציגי האיגוד הגיעו לישראל בתקופה מאתגרת כדי להפגין סולידריות, לקדם ערכי שלום ולדון בהשפעות המלחמה על בריאות הציבור. הנציגים פגשו את חוקרי וסגל בית הספר לבריאות הציבור וכן נפגשו עם תלמידי מחקר וסטודנטים.

פרופ' יוג'ין קונין, ממכון הבריאות האמריקני, בין החוקרים הבכירים בעולם בתחום ביולוגיה אבולוציונית, הגיע לכנס מדעי באוניברסיטת חיפה ולא ויתר על התנדבות בעוטף עזה. 'הכנס הזה באוניברסיטת חיפה הוא חשוב מבחינתי במיוחד כי הוא מעביר מסר שדווקא בתקופה הזו, אנחנו ממשיכים בעשייה המדעית, ממשיכים במחשבה על העתיד. לא ניתן לטרור לעצור אותנו', אמר קונין.

ד"ר טל לוצאטו כנען ופרופ' טלי מס, מהחוג לביולוגיה ימית בבית הספר למדעי הים ע"ש ליאון צ'רני, הניפו בגאווה את דגל ישראל באנטרקטיקה, שם הן נמצאות כחלק ממסע בתוכנית בשם Homeward Bound, יוזמה בין-לאומית ליצירת רשת עולמית של נשים עם רקע מדעי שיובילו ויפתרו אתגרים עולמיים לטובת כלל האנושות. לרגל שחרור החטופות בחודש ינואר 2025 שלחה ד"ר לוצאטו כנען מסרים מרגשים נוספים מן הקוטב הדרומי.

פרופ' ישראל ויסמל-מנור, מבית הספר למדעי המדינה, מתנדב במטה להחזרת החטופים והנעדרים, ליווה משלחת של משפחות חטופים למסע דיפלומטי בדרום אמריקה. במהלך הביקור הם נפגשו עם נשיאי ארגונים, אורגואי, ברזיל ופרגוואי.

עו"ד ורדית אבידן מהקליניקה לסיוע משפטי בעתות מלחמה בפקולטה למשפטים, ביקרה באו"ם במסגרת 'פרויקט ראייה' הביקור נועד להעלות מודעות לפשעי המין שבוצעו בשבעה באוקטובר ולשתף בממצאים מקצועיים בהתאם לעדויות כדי למנוע מקרה נוסף של אתגרים ראייתיים לפשעי מין בזמן מתקפת טרור. המשלחת הדגישה את החשיבות של מאבק משותף ומתמיד נגד פשעי מין וטרור, שני תחומים הדורשים פתרונות גלובליים ומחויבות מעמיקה מכל המעורבים. הביקור כלל מפגש עם גורמים בכירים במועצת הביטחון ובכוח המשימה למאבק בניצול מיני והתעללות (PSEA).

חיים משותפים בקמפוס

אוניברסיטת חיפה היא בית לקהילת מחקר ולימוד הדוגלת בערכי סולידריות חברתית, כבוד ושוויון לכל חלקי החברה הישראלית. עם תחילת שנת הלימודים פורסמה סדרת סרטונים 'ממשיכים ללמוד ביחד' בהשתתפות הנהלת האוניברסיטה ומרצים ממגוון חוגים שהצטלמו יחד כדי להבהיר שאוניברסיטת חיפה היא הבית האקדמי המשותף לכלל הסטודנטים והסטודנטיות.

מערך גיוון, הכללה וקהילה, בשיתוף עם המרכז היהודי ערבי באוניברסיטה, קיימו השבוע מיני האקתון 'קמפוס מגוון' לחשיבה משותפת על מימוש חזון החיים המשותפים בקמפוס. במסגרת המפגש חשבו חברי סגל אקדמי ומנהלי, יהודים וערבים, על מיזמים ודרכים להנכחה ולמינוף של הגיוון הקיים במוסדנו.

החזרה לקמפוס עומדת בסימן ערכי הסובלנות, הכבוד ההדדי ושמירת מרקם החיים המשותפים בקמפוס המגוון שלנו. כדי להקל על סטודנטים את החזרה לקמפוס וכדי לתת לכל סטודנט וסטודנטית הרגשה שהם רצויים ומוגנים יזמו המערך לגיוון, הכללה וקהילה ודיקנאט הסטודנטים את מיזם 'נאמני חיים משותפים'. 50 אנשי ונשות סגל אקדמי ו-70 סטודנטים יהודים וערבים חילקו בהפסקות שבין השיעורים צמידים עם הסיסמה 'ממשיכים ללמוד ביחד'.

צילום: אוניברסיטת חיפה

דיון ציבורי

המרכז היהודי ערבי, בראשות ד"ר דורון נבות, אירח מפגש חשוב של צמרת המשטרה ואישי ציבור מובילים בציבור הערבי, כדי לדון בסוגיות חברתיות השונות על סדר היום הציבורי. במפגש השתתפו גם פרופ' גור אלרואי, בתפקידו הקודם כרקטור האוניברסיטה, ויושב ראש הוועד המנהל של האוניברסיטה, עו"ד דב ויסגלס.

לרגל פתיחת היחידה למדעי האושר במרכז הקליני האוניברסיטאי הבינתחומי נערך יום עיון מיוחד בנושא 'אושר לצד מציאות של מלחמה'.

חוקרי מרכז ספרא קיימו מפגש גיבוש לסגל היהודי והערבי בבית הגפן בחיפה, בנושא 'המרחב השלישי' – יצירת מרחב קהילתי משותף והציג מודלים, הזדמנויות ואתגרים לקידום חיים משותפים.

דוח מלחמה - החזית החברתית פעילות אוניברסיטת חיפה במהלך מלחמת חרבות ברזל

מערך חדשנות וקיימות וספריית יונס וסוראיה נזריאן | אוניברסיטת חיפה, הר כרמל, חיפה 31905, ישראל

© מרץ 2025 | עיצוב גרפי: מרינה בוגייב

Cover Photo: An olive tree overlooking Haifa Bay, Mount Carmel campus, University of Haifa (Credit: Roy Hermoni)

